

III RIIGIKOGU

2. istungjärgk. **Protokoll nr. 29 (19).**

1926. a.

III Riigikogu koosolek 10. detsembril 1926. a. kell 17.

Kokku on tulnud 94 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Teemant**, sõjaminister **J. Soots**, haridusminister **J. Latik**, põllutööminister **O. Köster**, kohtuminister **J. Sepp**, kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**, siseministeeriumi peasekretär **E. Maddison**.

Päevakord:

1. Nisu- ja maisijahu ning nisu- ja maisimanna müügi seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

2. Linnade eelarvete ja aruannete kokkuseadmise ja trahteri- ning lõbustusmaksude tähtaegade muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

3. Valla ja maakonna omavalitsuste sisetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse täiendamise ja muutmise ning maalasuvate liikumata varanduste maksu seaduse muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

4. Nuhtlusseaduse § 359. muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

5. Eesti-Läti vahelise maksude sissenõudmise ja maksualuste kohta teadeteandmise konventsiooni kinnitamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

6. Tsiviil-kohtupidamise seaduses ettenähtud sundtäitmise korra muutmise seadus — V. Hasselblatt'i, M. Juhkami ja A. Jõeääre ettepanek.

7. Ajutise aleviseaduse muutmise seadus — III lugemisel.

8. Eesti ja Tshehoslovakkia vahelise tsiviil- ja kaubandusõiguse alal vastastikuse kohtuliku kaitse ja abiandmise konventsiooni ja selle lõpuprotokolli kinnitamise seadus — III lugemisel.

9. Eesti ja Tshehoslovakkia vahelise väljandmise ja kriminaalasjus kohtuliku abiandmise konventsiooni ja selle lisaprotokolli kinnitamise seadus — III lugemisel.

10. Kunstvõi, kunstjuustu ja kunsttoidurasva seadus — III lugemisel.

11. Viiksi-Tammeneeme-Leppneeme tee õiendamiseks maa sundvõõrandamise seadus — III lugemisel.

12. Suguhaiguste vastu võitlemise seadus — II lugemisel.

13. Kriminaal kohtupidamise seaduse § 33. muutmise seadus — II lugemisel.

14. Maavolikogude valimise seadus — II lugemisel.

15. Karistuse määrused kaitseväeteenistuse seaduse rikkumise asjus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal sekretär **M. Juhkam**.

Koosolek algab kell 17.13 min.

1. Päevakorra Juhataja K. Ein-
vastuvõtmine. bund: Avan Riigikogu
koosoleku. Päevakord on
Riigikogu poolt määratud. Rkl. Liigand'i
poolt on ettepanek võtta päevakorra esime-
seks punktiks komisjonide täiendavad valimised.
(Hääletatakse.) Nähtava ena-
musega on ettepanek vastu
võetud ja seega päevakord kindlaks mää-
ratud.

2. Komisjonide Rkl. Liigand teatab, et
täiendavad va- ta Riigikogu maakomisjoni
limised. liikme kohustused maha
paneb. Eesti rahvaera-
konna Riigikogu rühma nimel pannakse ette
Riigikogu maakomisjoni liikmeks rkl. Mälberg.
(Hääletatakse.) Nähtava ena-
musega on rkl. Mälberg maa-
komisjoni liikmeks valitud.

3. Nisu- ja mai- Redaktsiooni ko-
sijahu ning ni- misjoni aruandja
su- ja maisi- **O. Gustavson** kan-
manna müügi nab ette ja eraldi
seadus — re- hääletamisel võet-
daktsioon. takse vastu näht-
tava enamusega
redaktsiooni komisjoni muuda-
tused 1—3.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule
ette, vastu võtta „Nisu- ja maisijahu ning
nisu- ja maisimanna müügi seadus“ lõpulik
redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal luge-
misel vastuvõetud kujul järgmiste muudatus-
tega:

1. Pealkirjas: ning manna, p. o. ning
nisu- ja maisimanna.

2. § 3 vastu võtta: „Veskipidajate või kauplejate ladudes ja ärides müügilhoitava maisijahu ja maisimanna kottidel või pakistel peab olema suur, selge eestikeelne pealkiri, kus öeldud, et jahu või manna maisist jahvatatud.“

3. § 4. lõpp: konfiskeeritakse ... riigi kasuks, p. o. konfiskeeritakse ... riigile.

4. Linnade eelarvete ja aruannete kokkuseadmise ja trahterini ning löbustusmaksude tähtaegade muutmise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, vastu võtta „Linnade eelarvete ja aruannete kokkuseadmise ja trahterini ning löbustusmaksude tähtaegade muutmise seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul järgmise muudatusega:

1. II osa, teise lõike algus vastu võtta: „Märkus. Linnadel on õigus kokku seada eelarve tähendatud üleminekuajaks koos 15 kuus, arvates 1. jaanuarist 1927. a.“

5. Valla ja maakonna omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse täiendamise ja muutmise ning maalasuvate liikumata varanduste maksumuutmise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega redaktsiooni komisjoni muudatused 1—3.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, vastu võtta „Valla ja maakonna omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse täiendamise ja muutmise ning maalasuvate liikumata varanduste maksumuutmise seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul järgmistega:

1. I osa algul: kustutada „1.“.

2. I osa märkus: seatakse ... kuu peale kokku, p. o. seatakse kokku ... kuus.

3. II osa, algus: Eelmises osas, p. o. Käesoleva seaduse eelmises osas.

6. Nuhtlusseaduse § 359. muutmise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vasturedaktsiooni komisjoni ettepanek.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, vastu võtta „Nuhtlusseaduse § 359. muutmise seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul ilma muudatusteta.

7. Eesti-Läti vahelise maksude sissenõudmise ja maksualuste kohta teadeteandmise konventsiooni kinnitamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu redaktsiooni komisjoni muudatus.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, vastu võtta „Eesti-Läti vahelise maksude sissenõudmise ja maksualuste kohta teadeteandmise konventsiooni kinnitamise seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul järgmistega:

1. Pealkirjas ja § 1. algul: Eesti ja Läti vahelise (-ne), p. o. Eesti-Läti vahelise (-ne).

8. Tsiviil-kohutupidamise seaduses ettenähtud sundtäitmise korra muutmise seadus — Riigikogu liikmete V. Hasselblatt'i, M. Juhkami ja A. Jõeääre ettepanek.

A. Rei (stp): Teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu üldkomisjoni anda.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

9. Ajutise aleviseaduse muutmise seadus — III lugemisel.

Omavalitsuse komisjoni aruandja **J. Sikkar** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, sissejuhatav osa ühes I osaga ning II ja III osa.

Ajutise aleviseaduse muutmise seadus. Vene ajutise valitsuse poolt 15. juulil 1917. a. vastuvõetud (Seadl. ja valits. korrald. kogu 9. augustist 1917. a. nr. 187, art. 1082),

seadusandliku delegatsiooni poolt 19. detsembril 1919. a. („R. T.“ nr. 110/111 — 1919. a.; sead. nr. 206, § 4) ja Vabariigi Valitsuse poolt 31. detsembril 1920. a. („R. T.“ nr. 3 — 1921. a., sead. nr. 21) ning Riigikogu poolt 20. juunil 1924. a. („R. T.“ nr. 83/84 — 1924. a., sead. nr. 58, peat. II), täiendatud ajutine aleviseadus muudetakse järgmiselt:

I.

§§ 70, 103, 128, 130, 135 muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:

„§ 70. Alevivolikogu kutsutakse kokku volikogu enese poolt kindlaksmääratud tähtaegadel. Järgmise aasta alevi kulude ja tulude eelarve läbivaatamiseks ning alevi maksude ja naturaalkohuste jaotamiseks kutsutakse volikogu kokku hiljemalt 1. veebruariks.“

„§ 103. Eelarve-aasta algab 1. aprillil ja lõpeb järgmise kalendriaasta 31. märtsil.

Eelarvesse võetakse kõik eelarve-aasta jooksul kavatsetavad kulud ja loodetavad tulud.

M ä r k u s. Üleminekuks uue eelarve-aasta peale seavad alevid 1927./1928. aasta eelarve 15 kuu peale kokku, arvates 1. jaanuarist 1927. a.“

„§ 128. Alevi kulude ja tulude eelarve kavad ning naturaalkohustuste nimestikud, samuti ka alevi maksude ja naturaalkohustuste jaotuse aluste kavad seatakse kokku alevivalitsuse poolt ja esitatakse alevivolikogule hiljemalt eelmise eelarve-aasta 1. veebruariks.“

„§ 130. Kui alevi aasta-eelarve ei ole kinnitatud 1. aprilliks, siis kuni selle kinnitamiseni on maksev eelmise aasta eelarve.“

„§ 135. Aasta aruanne eelarve täitmise kohta seatakse kokku alevivalitsuse poolt ja esitatakse hiljemalt 1. augustiks alevivolikogule kinnitamiseks“.

II.

§§ 140. ja 141. ettenähtud tähtaegade asemel lugeda: „volikogu poolt seks määratud tähtajaks“.

III.

Käesolev seadus hakkab maksma 1. jaanuaril 1927. a.

Juhataja **K. Einbund**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

10. Eesti ja Tshehoslovakkia vahelise tsiviil- ja kaubandusõiguse alal vastasti-

Väliskomisjoni aruandja **A. Reikannab** ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamuse-

kuse kohtuliku kaitse ja abiandmise konventsiooni ja selle lõpuprotokolliga kinnitamise seadus — III lugemisel.

ga seaduseelnõu pealkirija §§ 1—2.

Eesti ja Tshehoslovakkia vahelise tsiviil- ja kaubandusõiguse alal vastastikuse kohtuliku kaitse ja abiandmise konventsiooni ja selle lõpuprotokolliga kinnitamise seadus.

§ 1. Eesti ja Tshehoslovakkia vaheline tsiviil- ja kaubandusõiguse alal vastastikuse kohtuliku kaitse ja abiandmise konventsioon ja selle lisaprotokoll, missugused alla kirjutatud Tallinnas, 17. juulil 1926. aastal, tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Konventsiooni ja lisaprotokolliga eesti- ja tshehikeelne tekstid avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

Juhataja **K. Einbund**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

11. Eesti ja Tshehoslovakkia vahelise väljaandmise ja kriminaalasjus kohtuliku abiandmise konventsiooni ja selle lisaprotokolliga kinnitamise seadus — III lugemisel.

Väliskomisjoni aruandja **A. Reikannab** ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ning §§ 1 ja 2.

Eesti ja Tshehoslovakkia vahelise väljaandmise ja kriminaalasjus kohtuliku abiandmise konventsiooni

ja selle lisaprotokolliga kinnitamise seadus.

§ 1. Eesti ja Tshehoslovakkia vaheline väljaandmise ja kriminaalasjus kohtuliku abiandmise konventsioon ja selle lisaprotokoll, missugused alla kirjutatud Tallinnas, 17. juulil 1926. aastal, tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Konventsiooni ja lisaprotokolliga eesti- ja tshehikeelne tekstid avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

Juhataja **K. Einbund**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

12. Kunstvõi, kunstjuustu ja kunsttoiduravaseadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Lehtmann** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu näh-

tava enamusega seaduseelnõu pealkirining §§ 1—15.

Kunstvõi, kunstjuustu ja kunsttoidurasva seadus.

§ 1. Kunstvõiks ehk margariiniks nimetatakse võisarnast segu, mille rasvaained ei ole kõik piimast saadud. Kunsttoidurasvaks nimetatakse searasvasarnast rasva, mis taime-rasvast või mitmest rasvaainest valmistatud. Kunstjuustuks nimetatakse juustu, mille rasvaained ei ole kõik piimast saadud.

§ 2. Keelatud on valmistada, sisse vedada, müügil hoida või müüa kunstvõid, milles rohkem kui 10% vett ja vähem kui 82% rasvaaineid.

§ 3. Keelatud on segada kunstvõid või kunsttoidurasva lehmavõiga sihiga seda segu lehmavõi nime all müüa.

Keelatud on või nimetust — ka liitsõnades — tarvitada muude ainete müügil, kui lehmavõi ja käesolevas seaduses ettenähtud kunstvõi juures.

§ 4. Kunstvõi, kunstjuustu ja kunsttoidurasva valmistamiseks tohib tarvitada ainult toiduks kõlbulikke ja tervisele mittekahjulikke aineid. Kunstvõi, kunstjuustu ja kunsttoidurasva soolamine, värvimine kahjuta taimevärvidega, niisama ka konserveerimine bensoehappe või selle sooladega on lubatud, muude keemiliste ainetega — keelatud. Bensoehapet kui niisugust puhtal kujul või tema sooladena ei või saadustes olla rohkem kui 0,2%.

§ 5. Valmistatav, sisseveetav ja müügilolev kunstvõi ja kunstjuust peavad sisaldama nende kergeks äratundmiseks ainet, mis kindlaks määratakse § 13. järgi väljaantavates määrustes.

Erilistel põhjustel võib kaubandus-tööstusministeerium kokkuleppel tervishoiu peavalitusega lubada selle aine sisaldamist mitte nõuda.

§ 6. Müügiloleva kunstvõi, kunstjuustu ja kunsttoidurasva pakis peab kandma selgete tähtedega temas sisalduva kauba vastavat nimetust „kunstvõi“ (ehk „margariin“), „kunstjuust“ või „kunsttoidurasv“, niisama ka valmistaja firma nime ja aadressi, — kui kaup sisse veetud, siis ka importööri nime ja aadressi. Lahtiste tükkidena müügiloleval kaubal peavad olema need andmed peale pressitud.

§ 7. Ruumides, kus lehmavõid või juustu ärilisel otstarbel valmistatakse, ei ole lubatud kunstvõid, kunsttoidurasva või kunstjuustu valmistada, hoida või pakkida.

§ 8. Kes soovib kunstvõid, kunstjuustu või kunsttoidurasva äriliseks otstarbeks valmistada, peab teadaande kaubandus-tööstusministeeriumile esitama, kus üles antud oleksid: 1) kunstvõi, kunstjuustu või kunsttoidu-

rasva tööstusruumide asukoht; 2) pakkimise viis ning märgid, mis nende ainete pakkimise nõudel ja välistel pakistel tarvitusele võetakse; 3) andmed tööstusettevõttes valmistada kavandatava kunstvõi, kunstjuustu või kunsttoidurasva koosseisu kohta.

Senised valmistajad peavad samasuguse teadaande andma kahe kuu jooksul käesoleva seaduse maksmahakkamisest arvates.

Pakkimisnõude, pakiste, kaubamärgi, tööstuse ruumide või kunstvõi, kunstjuustu või kunsttoidurasva koosseisu muudatustest tuleb teatada kaubandus-tööstusministeeriumile kolme päeva jooksul.

Tööstusluba antakse kaubandus-tööstusministeeriumi poolt kokkuleppel tööhoolekandeministeeriumiga pärast tööstusettevõtte tehnilist ja tervishoidlikku ülevaatust ja tehnilistele ning tervishoidlikkudele nõuetele vastavaks tunnustamist.

§ 9. Kontrolli teostajatel ametnikkudel on õigus kunstvõi, kunstjuustu või kunsttoidurasva tehastes töötamise ajal ja nende ainete müügikohtades äri lahtioleku ajal revisjoni toime panna, niisama ka proove võtta. Proovi võtmise üle tuleb vastav kviitung anda. Kaubaomaniku nõudmisel tuleb üks osa proovist ametlikult kinnipitseeritult koha peale jätta ja proovi eest tema turuhinnale vastav tasu maksta.

§ 10. Kunstvõi, kunstjuustu või kunsttoidurasva teatud sordi sisseveoloa saamiseks tuleb esitada kaubandus-tööstusministeeriumile: 1) uurimiseks kolm proovi, igauks vähemalt 400 grammi raske, sellest kunstvõi, kunstjuustu või kunsttoidurasva sordist, mille sisseveoks tahetakse luba saada; 2) andmed nende proovide koosseisu kohta; 3) originaal nõu või pakis, milles kaup Eestis müügile läheb; 4) valmistusmaa vastava ametkonna tunnistus, et saadus alalisel tervishoiu järevalvel valmistatakse ja 5) valmistaja firma ja selle asukoha nimi.

Proovide uurimine sünnib kaubakäsitaja kulul.

M ä r k u s 1. Kunstvõi, kunstjuustu ja kunsttoidurasva proove võib välismaadelt sisse vedada ilma erilise loata.

M ä r k u s 2. Tunnistused, mis käesoleva paragrahvi punkt 4. nimetatud, peavad olema tõestatud Eesti esituse poolt.

§ 11. Teadaanne sisemaal valmistusele, niisama välismailt sisseveoks lubatud kunstvõi, kunsttoidurasva ja kunstjuustu sortide kohta avaldatakse „Riigi Teatajas“.

§ 12. Kunstvõil, kunstjuustul ja kunsttoidurasval, mille sisseveoks on selle seaduse § 11. põhjal teadaanne avaldatud, peab olema igakordsetel saadetustel valmistusmaa vastava

ametkonna tunnistus kaasas, et saadus alalisel tervishoiu järevalvel valmistatud.

§ 13. Kaubandus-tööstusministril on õigus, kokkuleppelt töö-hoolekandeministriga, määrusi anda kunstvõi, kunstjuustu või kunsttoidurasva valmistamise, koosseisu osade, pakkimise, hoidmise, müügi ja nendega ühenduses oleva järevalve kohta.

§ 14. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotab maksvuse Sead. Kogu XIII kõite arstiseaduse 1905. a. väljaande 1913. a. järje § 660. lisa II osa (О производстве и продаже маргарина и искусственного масла).

§ 15. Käesolev seadus hakkab maksuma kaks kuud pärast tema avaldamist „Riigi Teatajas.“

Juhataja **K. Einbund**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

13. Viimsi-Tammeneeme-Leppneeme tee õiendamiseks maa sundvõõrandamise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Laur** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkirija §§ 1—3.

Viimsi - Tammeneeme-Leppneeme tee õiendamiseks maa sundvõõrandamise seadus.

§ 1. Harju maakonna Viimsi valla Viimsi-Tammeneeme-Leppneeme II klassi tee õiendamiseks sundvõõrandatakse tarvisminev maa Harju maakonnavalitsuse korraldusse Viimsi vallas asuvatelt Viimsi mõisast lahutatud järgmistelt maaüksustelt:

1) Uuetoa (kinnistu nr. 3269) talu küljest 3092,4 ruutmeetrit,

2) Pärtli (kinnistu nr. 3256) talu küljest 2253,36 ruutmeetrit,

3) Kiltsi (kinnistu nr. 3299) talu küljest 2237,04 ruutmeetrit,

4) Vanatoa (kinnistu nr. 3367) talu küljest 1161 ruutmeetrit.

§ 2. Sundvõõrandatud maade eest Harju maakonnavalitsus maksab senistele omanikkudele tasu vastavate seaduste järgi.

§ 3. Sundvõõrandamise teostab siseministerium.

Juhataja **K. Einbund**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

14. Suguhaiguste vastu võitlemise seadus — II lugemisel.

Sotsiaalkomisjoni aruandja **J. Voiman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava ena-

musega seaduseelnõu pealkirija §§ 1—16.

Suguhaiguste vastu võitlemise seadus.

I.

§ 1. Suguhaiguste all käesolevas seaduses mõistetakse siifilist, pehmet shankerit ja tripperit, kuid ainult niikaua, kuni nimetatud haigused on külgehakkavas järgus, või kuni karta on niisuguse järgu uuesti ilmumist.

Külgehakkavaks järguks tuleb lugeda siifilisel positiivset Vassermanni reaktsiooni, pehmel shankeril küllaldasi kliinilisi sümptome ja tripperil gonokokkide leidumist korduval mikroskoobilisel uurimisel.

§ 2. Suguhaiguste vastu võitlemistööde korraldamine on linna- ja maakonnavalitsuste ülesanne. Seda tööd juhib vastava omavalitsuse ülesandel maakonna- või linnaarst.

§ 3. Kodanik, kes põeb § 1. tähendatud suguhaigust, on kohustatud alluma tarvilikule arstlikule ravitsemisele, samuti ka täitma eeskirju ja nõudeid, mis temale annab ametlik või vabalt praktiseeriv arst haiguse ravitsemise kohta.

§ 4. § 1. tähendatud suguhaiguste kindlaksteemine ja ambulatoorne või statsionaarne arstimine sünnib maksuta maakonna- ja linnavalitsuste poolt selleks määratud asutustes, kusjuures kulud tasutakse omavalitsustele riigi poolt tervishoiu peavalitsuse eelarve järgi.

§ 5. Kui ametlik või eraarst leiab haige juures, keda ta järele vaatab või arstib, § 1-ses nimetatud suguhaiguse, siis peab ta haigele seletust andma haiguse iseloomu ja külgehakkamishädaohtu kohta, ühtlasi teatades, mis haige peab tegema haiguse arstimiseks ja edasiandmise ärahoidmiseks, eriti haige tähelepanu juhtides abielluastumise keelu peale haiguse külgehakkavuse järgus, kui ka teguviiside karistatavuse peale, mis on ühenduses suguhaiguste edasiandmise hädaohuga.

Neid nõudeid võib arst jätta täitmata juhtumistel, kui haige on alla 15 aasta vana. Viimasel juhtumisel peab arst seletust andma alaealise isiku vanematele, seaduslikkudele eestkostjatele või kasuvanematele, samuti ka teatama, kuidas tuleb ümber käia haigega ja kuidas takistada haiguse edasiandmist.

§ 6. Kui ametlik või eraarst otsusele on jõudnud, et tema ravitsemisel olev külgehakkav järgus suguhaige oma arstimise pooleli jätnud, on arst kohustatud sellest kinnise

kirjaga teatama vastava maakonna- või linnaarstile.

§ 7. Kui selgub, et maakonna- või linnaarstile tulnud teade, mis puutub § 6. nimetatud asjaolusid, käib teises omavalitsuse piirkonnas elava isiku kohta, siis tuleb teade edasi saata vastavale maakonna- või linnaarstile.

Kui teade käib teenistuses oleva sõjaväelase kohta, siis tuleb teade edasi saata vastavale sõjaväearstile.

§ 8. Kui maakonna- või linnaarstile on tulnud § 6. nimetatud teade ja kui teade ei kuulu edasiantavaks, kooskõlas § 7-ga, siis on maakonna- või linnaarsti kohus nõuda ülesantud isikult, et ta kahe päeva jooksul nõude kättesaamise päevast arvates end laseks arstlikult läbi vaadata suguhaiguste suhtes ja esitaks selle üle tunnistuse suguhaigete ambulatooriumilt või ametlikult arstilt.

Käesolevas paragrahvis ettenähtud arstlik läbivaatamine ja tunnistuse väljaandmine sünnib maksuta.

§ 9. Kui § 8. järele ettevõetud järelvaatusel selgub, et järelvaadatud põeb § 1. tähendatud suguhaigust, siis kohustab maakonna- või linnaarst haiget tarvilikku haiguse arstimist hiljemalt kolme päeva jooksul algama kas suguhaigete ambulatooriumis, ametliku või eraarsti juures, ühtlasi nõudes sellekohase tõenduse esitamist.

§ 10. §§ 8. ja 9. nimetatud nõudmised peavad sündima kinnises kirjas ja peavad sisaldama teateid järelduste kohta, mis astuvad jõusse nende mittetäitmisel ja mis on nimetatud §§ 12. ja 16.

Nõudmine, mis käib alla 15 aasta vana isiku kohta, tuleb üle anda selle vanematele, seaduslikule eestkostjale või kasuvanematele.

§ 11. Kui suguhaige, kes on saanud maakonna- või linnaarstilt § 9. nimetatud nõudmise, § 10. ettenähtud viisil, arstitunnistuse tõendusel on allunud arstimisele kellegi arsti juures, siis peab maakonna- või linnaarst kinnises kirjas viibimata teatama tunnistust väljaandja arstile oma korraldustest haige suhtes ja nende korralduste põhjustest.

§ 12. Kui suguhaige või suguhaiguskahtlane isik ei täida §§ 8. ja 9. nõudeid, siis teeb maakonna- või linnaarst korralduse suguhaige isiku sunduslikuks järelvaatuseks või haigemaja toimetamiseks. Selle korralduse täideviimiseks on maakonna- või linnaarstil õigus saada abi politseivõimudelt.

§ 13. Kui ülesantud suguhaige või suguhaiguskahtlane isik on üle läinud teise omavalitsuse piirkonda või astunud sõjaväeteenistusse või sellest lahkunud, või on paigutatud mõnda karistus- või sunnitööasutusesse, või asetatud

vangimajja või sealt välja lastud, või saadetud mõnest niisugusest asutusest või vangimajast mõnda teise asutusse või vangimajja siis on kohustatud maakonna-, linna-, sõjaväe-, asutuse- või vangimajaarst, kelle alla kuulus haige, andmeid saatma selle isiku kohta vastavale maakonna-, linna-, sõjaväe-, asutuse- või vangimajaarstile, kelle tegevuspiirkonda haige üle läinud.

§ 14. Arstid, kui ka muu suguhaiguste vastu võitlev ametlik personaal ei tohi omavalitselisele neile, kellesse asi ametlikult ei puutu, edasi anda suguhaigete või suguhaiguskahtlaste isikute kohta käivaid individuaalseid teateid, mis nad on saanud oma ameti põhjal, või oma teenistuse ülesandel. Suguhaigete või suguhaiguskahtlaste isikute kohta käivad vahikirjad ja aktid on salased ning tulevad nii alal hoida, et nad ei ole kättesaadavad neile, kelle otsekohesesse korraldusse asi ei kuulu. Tarvilikkudel juhtumistel on aga kohtul ja prokuröri õigus nõuda kaebaluse kohta arstlikul järelvaatusel saadud andmeid.

§ 15. Käesoleva seaduse elluviimiseks on töö- ja hoolekandeministeeriumil õigus anda määrusi ja juhtnõure.

II.

§ 16. Süüdlast selles, et ta käesoleva seaduse või tema põhjal väljaantud sundmääruse eeskirju ei täitnud, karistatakse arestiga mitte üle kolme kuu või rahatrahviga mitte üle kolmekümnetuhande marga.

15. Kriminaal kohtupidamise seaduse § 33. muutmise seadus — II lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkirija tekst.

Kriminaal kohtupidamise seaduse § 33. muutmise seadus.

Kriminaal kohtupidamise seaduse § 33. märkus 1. teine lõige („R. T.“ nr. 33 — 1926.) muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:

Erandina alluvad rahukohtunikudele piirituse salajase sisse- ja väljaveo ning salajaveetud piirituse varjamise asjad, kui rahatrahvi summa (Kr. Kp. S. § 1127) ei ulatu üle 500.000 marga, samuti ka akts. sead. §§ 1110. ja 1111. ettenähtud süüteod.

16. Maavolikogude valimise seadus — II lugemisel. Omavalitsuse komisjoni aruandja **H. Kiiver** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava

enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1 ja 2.

Maavolikogude valimise seadus.

I. Valimise ringkonnad ja jaoskonnad.

§ 1. Maavolikogude valimiseks moodustab iga maa iseseisva valimisringkonna, mis häälte äraandmiseks jaoskondadeks jagatakse.

§ 2. Valimisjaoskondadeks loetakse samad jaoskonnad, mille järgi Riigikogu valimisi toimetatakse.

Aruandja **H. Kiiver** (loeb):

II. Hääleõigus.

§ 3. Hääleõigus on maavolikogude valimisel kõigil Eesti vabariigi kodanikkudel, kes valijate-nimekirjade kokkuseadmise päevaks 20 aastat vanaks saanud, kui nad valijate-nimekirjade kokkuseadmise ajal ühes maa piirides olevas vallas või alevis elavad, või kui neil on vallas kodune sissesead, või kui nad seal teenistuses, või kui neil on mingi muu kindel vallaga ühenduses seisev amet.

Kaitseväeteenistuses seisvad kodanikud võtavad osa valimistest üldisel alusel.

Maavolikogude valimistel on igal hääleõiguslikul kodanikul üks hääl.

A. Kohver (põl): Teen Riigikogule ettepaneku, maavolikogude valimise seaduses § 3. välja jätta sõnad: „või alevis“, sest tegelikult ei ole seni alevid maa omavalitsusest osa võtnud, ei ole selleks nende poolt ka mingit soovi avaldatud, ei ole ka ühtki juhtumist teada, kus alevid oleksid soovinud maakonna omavalitsustele alluda. (J. Piiskar, stp: Aga Teie allutate neid siiski ja valitsete neid.) Alevid on astunud linnade liitu, alevid sarnanevad oma sisemise korralduse poolest linnadele, nad avaldavad soovi alluda samas korras kui linnad siseministeeriumile. (Vahelhüüe pahemalt poolt: Kas see soov on täidetud?) Arvan, et tuleks täita. Kui meil riigis on 17—18 linna ja samavõrd aleveid, siis arvan ma, et ei käiks järevalve-ametnikule üle jõu siin aleveid korraldada.

Teiseks on siin täiesti ebaloogiline seisukord. Meil on väiksed linnad, võtame, näiteks, Paldiski, võtame väikese Võru, kes järevalve korras alluvad siseministeeriumile, aga seal on alevid, nagu Nõmme, Antsla, need alluvad järevalve korras maakonnavalitsustele. Mina arvan, sarnane kord, kui alevitele anda õigus maakonna omavalitsuste valimistest osa võtta, see õigustab aleveid maakonna kulul, seab alevi kodanikud maakonna kodanikkudest eesõigustatud seisukorda.

Maakonnad ei saa alevitelt pea mingit maksu. (O. Gustavson, stp: Missugused maksud?) Kulused peab aga kandma sama kui vallaski. Nii näiteks trahterimaksud lähevad kõik alevi kassasse ja valdades tulevad aga kõik maakonna kassasse. Ma arvan, et härra Gustavson vaidles I lugemisel vastu neil motiividel, et ei peaks mõnesugused poliitilised kaalumised olema mõõduandvad. See võiks olla ainult neil, kes linna, alevi huviseid tahavad maakonna kodanikkude kulul kaitsta. Teiseks, ma tuletan meelde, et kui meie linnavalikogude valimise seaduse vastu võtsime, siis ei antud maakonna kodanikkudele neid õigusi, kui nüüd tahetakse alevite kodanikkudele anda. Sellepärast teen ettepaneku, § 3-dast välja jätta sõnad „või alevis“.

O. Gustavson (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kui selle ettepaneku oleks teinud või seda kaitsnud mõni Riigikogu liige, kes maakonna tegevusega tuttav ei ole, siis oleks see arusaadav. Kui aga sarnase ettepaneku teeb Võru maakonnavalitsuse esimees, kellel igapäev tuleb alevitega asju ajada, siis ei saa siin muud kui imestada. Härra Kohvriil on väga hästi teada, et tänapäev alevid täiesti ühesugusel alusel valdadega alluvad maakonna omavalitsustele. Kaks maksu oligi härra Kohvriil nimetada sarnaseid, mis aleveil erilised—trahteri- ja kuulutuste maksud. Need toovad aga aleveile õige vähe sisse. (Vahelhüüe paremalt poolt: 600.000 marka aastas!) Siis nende kahe maksu pärast tulevadki teie arusaamise järgi alevite elanikud valimistelt kõrvaldada. Kui siinamaani on püsinud ülekohtune suhtumine alevi ja maa omavalitsuse vahel, siis ei tohiks seda enam nõnda jätta, vaid alevite loomulikud õigused tulevad jalule seada!

Mis puutub rahvaarvu suurusesse, siis peaks härra Kohver samuti nõudma, et ka vallad peavad vahetult alluma siseministrile. Alevid, kus 2000 elanikku, alluvad otsekohe siseministrile, mispärast peaks siis üks vald, kus üle 5000 elaniku, alluma siseministrile maakonnavalitsuse kaudu. Kui tahetakse olla järjekindel, siis öeldagu otsekohe, et teine omavalitsuse aste tuleb kaotada. Öeldagu, see on täiesti tarbetu instants, mis toob vaid lisakulusid. (A. Jürman, põl: Tehke ettepanek, ära kaotada!) Härra Jürman, Teie tohiksite kui vana parlamendi tegelane nõndapalju orienteeruda võida, et mitte tulla nõudega — kaotatagu valimiseadusega maa omavalitsus.

Alevid alluvad praegu maakonna omavalitsustele, ja nii ei jää üle muud, kui tuleb anda alevi elanikkudele hääleõigus maavalimistel.

Juhataja K. Einbund: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja H. Kiiver: Olgugi, et tegelikult alevid maakonnanõukogude valimistest osa võtnud ei ole, kuid seaduse järgi olid nad selleks õigustatud. Vabariigi Valitsus, esitades käesoleva seaduseelnõu, jättis alevid ka hulka, ja omavalitsuse komisjon asus sealjuures seisukohale, võttis vähemalt häälteenamusega vastu, et alevid on üks osa valdadest või vallad teisel kujul. Ja sellepärast ei saa ma ühineda härra Kohvri ettepanekuga. (J. Laidoner, põl: Osa linnadest teisel kujul, aga mitte valdadest.)

Juhataja K. Einbund: Rkl. Kohver on esitanud järgmise ettepaneku: „Maavolikogude valimise seaduseelnõu § 3-dast välja jätta sõnad „või alevis“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Asun § 3. hääletamisele komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3 vastu võetud.

Aruandja H. Kiiver kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 4—19.

§ 4. Valimisest ei võta osa: 1) kes seaduslikus korras on tunnistatud nõdra- või hullumeelseks, 2) pimedad, kurtummad ja pillajad, kui nad eestkostmise all.

§ 5. Hääleõigusest jäävad ilma:

1) kes seadusjõusse astunud kohtuotsusega on mõistetud, kui nad ei ole varemini õigusi tagasi saanud:

a) sunnitööle, — kümne aasta jooksul pärast karistusaja lõppu;

b) asumisele, vangiroodu, parandusmaija, vangimaija või kindluse õiguste kaotamise või kitsendamisega, viie aasta jooksul pärast karistusaja lõppu;

2) kes süüdlaseks mõistetud varguses, välja arvatud Rk. tr. s. § 171. p. 2. ettenähtud juhtumised, petmises, kätteusaldatud varanduse omastamise või raiskamises, välja arvatud raiskamises, mis sama Rk. tr. s. § 177. teises lõikes ja N. S. § 1681. teises lõikes ette nähtud, varastatud asjade varjamises, varastatud asjade teadvalt ostmises või pandiksvõtmises äriajamise näol, võltsimises, liigkasuvõtmises, altkäemaksu võtmises, kupeldamises ja kõlvatule elule avatlemises (U. N. S. §§ 524—526, 526¹, 527 ja 529), niisama Riigikogu ja omavalitsuse asutuste valimiste, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise kohta käivate määruste rikkumises, — kolme aasta jooksul pärast karistusaja lõppu.

§ 6. Maavolikogude valimistest ei võta osa kodanikud, keda valimiste ajal kinni hoitakse kas seadusjõusse astunud kohtuotsuse põhjal või kohtuvõimude poolt mõnesuguses kuriteos vastutusele võtmise pärast.

Sarnane kinnihoidmine ei takista kinnihoitava ülesvõtmist kandidaatide nimekirja ja ta valimist maavolikogu liikmeks, kui ta käesoleva seaduse § 5. põhjal hääleõigusest ilma ei ole jäänud, või kui tal ei puudu valimisõigus käesoleva seaduse § 4. põhjal.

III. Valimisi toimetavad asutused.

§ 7. Maavolikogude valimisi toimetavad maakomiteed ja jaoskondade komisjonid.

§ 8. Maakomitee koosneb: Juhatajast, kelleks maavalitsuse esimees või tema abi, ja kahest liikmest maavolikogu valikul. Maakomitee asub vastava maavalitsuse juures.

§ 9. Pärast kandidaatide nimekirja sisseandmist astub maakomiteesse maavolikogu valimiste ajaks liikme õigusega üks esitaja iga iseseisva kandidaatide nimekirja ja üks esitaja iga kandidaatide nimekirjade ühenduse poolt.

Iseseisva nimekirja esitajaks loetakse nimekirjale esimene allakirjutaja või kandidaatide nimekirja esitava valijate rühma poolt eriti nimetatud kodanik.

Nimekirjade ühenduse esitajaks loetakse ühenduse nimekirju esitavate valijate rühmade poolt eriti selleks nimetatud kodanik, kelle nimega kõige rohkem teadaandeid ühinenud, kuna ühesuuruse arvu korral liisk otsustab. Kui ühenduse nimekirju esitavad valijate rühmad üheski nimekirjas ei ole määranud esitajat, loetakse nimekirjade ühenduse esitajaks maakomiteele esimesena esitatud ühenduse nimekirja esimene soovitaja.

§ 10. Maakomitee ülesandeks on:

1) kandidaatide nimekirjade vastuvõtmine, läbivaatamine ja üldiseks teadmiseks avaldamine;

2) valimisümbrikkude ja sedelite, protokolliplankide jne. jaoskonna-komisjonidele edasitoimetamise korraldamine;

3) valvamine selle järele, et jaoskonna-komisjonid õigel ajal avaksid tegevuse;

4) valimistagajärgede kokkuvõtmine, volikogu liikmeks valitud kodanikkude nimekirja kokkuseadmise, selle üldiseks teadmiseks välja kuulutamine ja valitud liikmetele sellekohaste tunnistuste väljaandmine;

5) valismaterjalide edasitoimetamine järelevalve asutusele.

§ 11. Maakomitee koosolekud on otsusvõimsed, kui koos on kolm komitee liiget,

nende hulgas komitee juhataja või tema abi ja üks maavolikogu poolt valitud liige.

§ 12. Jaoskonna-komisjonid koosnevad vallavolikogude ja alevivolikogude poolt valitud neljast liikmest, kes eneste hulgast valivad juhataja ja sekretäri.

§ 13. Pärast kandidaatide nimekirja sisseandmist astub jaoskonna-komisjoni liikme õigusega üks esitaja iga iseseisva kandidaatide nimekirja ja üks esitaja iga kandidaatide nimekirjade ühenduse poolt. Esitajad nimetab oma äranägemisel § 9. tähendatud nimekirja või nimekirjade ühenduse esitaja.

§ 14. Jaoskonna-komisjoni ülesandeks on valimissedelite vastuvõtmine, esialgne ülevõtmine ja edasitoimetamine maakomiteele.

§ 15. Jaoskonna-komisjoni koosolekud on otsusvõimsed kui koos on vähemalt 3 liiget, nende hulgas juhataja või tema abi.

§ 16. Kohalikud valitsus- ja omavalitsuse asutused peavad maakomiteedele ja jaoskonna-komisjonidele abiks olema seaduse põhjal viimaste peale pandud kohuste täitmisel.

IV. Valijate nimekirjad.

§ 17. Maavolikogu valijate nimekirjadeks tarvitatakse Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise toimetamiseks peetavaid hääleõiguslike kodanikkude nimekirju, mis maavolikogu valimiste läbiviimiseks täiendatakse (§ 3) ja parandatakse siseministri poolt määratud tähtajaks ja pannakse esimesel päeval, pärast käesolevas paragrahvis ettenähtud paranduste tegemist, üldiseks järeelvaatamiseks välja viisil, mis järeelvaate kättesaadavust kindlustab.

Kaitseväeülemate poolt kokkuseatud valijate nimekirjad pannakse järeelvaatamiseks välja väeosade ülemate poolt määratud korras.

Nimekirjades leiduvate puuduste kohta käivate kaebuste esitamine ja läbivaatamine sünnib Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduses ettenähtud korras.

§ 18. Eelmises paragrahvis ettenähtud korras parandatud valijate-nimekirja pannakse välja hiljemalt kümme päeva enne valimist esimest päeva uuesti üldiseks järeelvaatamiseks viisil, mis järeelvaate kättesaadavust kindlustab.

Käesolevas paragrahvis tähendatud nimekirja juurde lisatakse ka hääleõiguslike kaitseväelaste nimekirjad, millised väeosade ülemad edasi saadavad vastava valla- või alevivalitsusele õigeaks ajaks.

§ 19. Iga hääleõiguslik kodanik, kel õigus nimekirjas olla (§ 3), kuid kes jäänud nimekirja võtmata, on õigustatud nõudma pärast valijate nimekirjade uueks avalikuks järeelvaatamiseks väljapanemist (§ 18), et ta nimekirja võetaks. Sarnasel korral tuleb hääle-

õigus tõestada dokumentidega. See õigus lõpeb kaks päeva enne valimiste esimest päeva.

Aruandja **H. Kiiver** (loeb):

V. Kandidaatide nimekirjad.

§ 20. Maavolikogu valimisi toimetatakse häälteandmise kaudu ühele vastava maavolikogu kandidaatide nimekirjale.

Kandidaatide nimekirja võib üles võtta ainult neid, kel on hääleõigus sama maavolikogu või sama maa linnade volikogude valimistel.

Kandidaatide nimekirjade vastuvõtmise aeg ja volikogu liikmete arv antakse maakomitee poolt avalikult kodanikkudele teada hiljemalt 40 päeva enne esimest valimispäeva.

A. Kohver (põl): Teen Riigikogule ettepaneku, maavolikogude valimiseaduse § 20-da II lõikest välja jätta sõnad „või sama maa linnade volikogude“, sest käesoleva paragrahvi järgi antakse maavolikogude valimisel passiivne valimisõigus linnakodanikkudele. Seda õigust pole linnavolikogude valimisel maakodanikkudele mitte antud. Mina arvan, et maakodanikud võiksid väga hästi ilma linnakodanikkude eestkostmiseta läbi saada, sest maal leidub küllalt haritlasi ja asjatundjaid. Kui alevid alluvad maakonnale, siis ma arvan, ei ole linnakodanikkudel mingisugust õigust kandideerida maavolikogusse, kes maakodanikkude huvisid kaitseb. Kes sellest seisukohast välja lähevad, ma arvan, need hääletavad kõik selle poolt, et linnakodanikkudele ei tule võimaldada maavolikogude valimistel kandidaatide nimekirju üles seada, sest siis sarnane maakodanikkude linnakodanikkude eestkostmise alla seadmine pole õige.

O. Gustavson (stp): Ma tahtsin tähendada ainult niipalju, et Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud eelnõu § 30. on ette nähtud passiivne valimisõigus ka neile kodanikkudele, kes on linnade valijate nimekirjas. See eelnõu kannab härra Rüigivanema, ja kui ma ei eksi, siis ka härra siseministri kohustetäitja allkirja. Nad mõlemad on pärit põllumeeste rühmast. Kui härra Kohver nüüd teeb ettepaneku, seda valitsuse ettepanekut muuta, siis ei saa ma oletada muud, kui seda, et härrad põllumehed oma Riigivanemat ja siseministrit enam ei usalda.

Sellepärast on karta, et lähemal ajal valitsuse kriis tuleb sealtpoolt, kust seda kõige vähem võis oodata.

Juhataja **K. Einbund**: Rkl. Kohvri ettepanekut on Riigikogu liikmed kuulnud. Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **H. Kiiver**: Mina, kui aruandja, ei saa härra Kohvri ettepanekuga ühineda, peale nende siin ettetoodud motiivide veel järgmisel põhjusel. Meil on kõigil teada, et maakonna paremad ja aktiivsemad tegelased, see on maakonna valitsuse liikmed, asuvad ju kõik maakonnalinnades. Kui meie jätaksime linnad välja, siis ei oleks võimalik neil tegelastel, kes on omavalitsuse küsimustega vilunud, see on maa omavalitsuse liikmetel, mitte enam maavolikogu liikmeteks olla ega selleks valitud saada. Neil põhimõteteil ei saa ma härra Kohvri ettepanekuga ühineda.

Juhataja **K. Einbund**: Aruandja ettepanekuga ei ühine. (Hääletatakse.) Näh-

tava enamusega on ettepanek tagasi lükatu d. Panen §20 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 20 vastu võetud.

Aruandja **H. Kiiver** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega § 21 ühes lisaga, §§ 22 ja 23, § 24 ühes lisaga ja §§ 25—30.

§ 21. Valijate rühmad esitavad kandidaatide nimekirjad maakomiteele hiljemalt kolmkümmend päeva enne valimiste esimest päeva, käesolevale paragrahville juurdelisatud üldise vormi kohaselt seal tähendatud andmetega.

Lisa § 21. juurde.

(Kandidaatide nimekirja nimetus.)

kandidaatide nimekiri ..... maa valimistel 19..... aastal.

Järjekorra nr. nr.	Kandidaatide perekonna- ja eesnimi.	Vanus.	Elukoht.
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
jne.			

Käesolev nimekiri ..... samanimeliste kandidaatide nimekirjadega nimekirjade ühenduseks.
(Kui liitub, siis kirjutada: liitub.)

Käesoleva nimekirja esitajaks ..... maakomiteesse määrame: .....

....., kelle elukoht on .....
(Perekonna- ja eesnimi.)

Käesolevat kandidaatide nimekirja toetame meie, allakirjutajad, hääleõiguslikud Eesti vabariigi kodanikud:

Järjekorra nr.nr.	Soovitajate perekonna-, ees- ja isanimi.	Vanus.	Elukoht.	Allkiri.
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
(6.)				
(7.)				
(8.)				

.....^{linna} valitsuse nimel tõestan, et käesolevale
^{valla}
^{alevi}
 kandidaatide nimekirjale soovitajatena oma käega alla on kirjutanud:

- 1) ..... 2) .....
 (Soovitaja perekonna-, ees- ja isanimi.)
 3) ..... 4) .....
 5) .....

ja et nad .....^{valla} valijate nimekirjas seisavad.
^{alevi}
^{linna}
 (Pitser.) (Tõestaja allkiri.)

§ 22. Kandidaate võib nimekirja üles võtta poolteist korda niipalju, kui palju maavolikogu liikmeid valida on määratud, kuid vähemalt kolm. Nimekirjades, kus rohkem kandidaate, jäetakse viimased arvesse võtmata, välja arvatud juhtumisel, kus eelmised kandidaadid selle tõttu nimekirjast välja langenud, et nendel nõusolemine puudub endid hääletada lasta. Viimaste asemele astub vastav arv nendest kandidaatidest, kes kui üleliigsed nimekirja lõpul arvesse võtmata olid jäänud.

§ 23. Ühte ja sama isikut ei või üles seada mitmes kandidaatide nimekirjas. On üks ja sama isik üles seatud mitmes kandidaatide nimekirjas ja kandidaadi nõusoleku teadustused selleks esitatud, loetakse ta kandidaadiks maakomiteele esimesena esitatud nimekirjas.

§ 24. Igale kandidaatide nimekirjale peab vähemalt viis valijat soovitajatena alla kirjutama, kusjuures kandidaadid ei või olla soovitajad. Soovitajate allkirjad peavad tõestatud olema vastavate valla-, alevi- või linnavalitsuse või nende poolt volitatud ametnikkude poolt.

Kandidaatide nimekirjale lisatakse juurde kõigi kandidaatide teadustused, et nad nõus on kandideerima selles nimekirjas.

Kandidaatide teadustus peab sisaldama

käesoleva paragrahvi lisana avaldatud teadustuse vormis ettenähtud andmeid.

Kandidaatide nimekirjale võib ka juurde lisatud olla nimekirja nimetus, kui see seaduste ja kõlbluse vastu ei käi, mille üle otsustab maakomitee.

On nimekirjad esitatud mõne registreeritud organisatsiooni nimetusega (Ühingute ja nende liitude seadus „R. T.“ nr. 37 — 1926. a. §§ 2—5 ja ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seadus „R. T.“ nr. 37 — 1926. a. §§ 6 ja 7), võib selle organisatsiooni juhtiv keskorgan teatada hiljemalt kaks-kümmend neli päeva enne valimiste esimest päeva maakomiteele, missugusele esitatud nimekirjale ta ei luba organisatsiooni nimetust pealkirjana tarvitada. Selleks on tal õigus saada tarvilikke teateid maakomiteelt esitatud nimekirjade kohta. On eelnimetatud keskorgan keelanud mõnele nimekirjale organisatsiooni nimetust nimekirja pealkirjana tarvitada, kustutab maakomitee nimekirjalt nimetuse, tühistab liitumise teadaande teiste samanimeliste nimekirjadega, kui see tähendatud nimekirjal on tehtud ja loeb nimekirja iseiseisvaks nimekirjaks. Nimekirja nimetuse kustutamisest ja liitumise teadaande tühistamisest teatab maakomitee viivitamata nimekirja esitajale, kellel õigus on ühe päeva jooksul nimekirja tagasi võtta.

Lisa § 20. juurde.

..... maakomiteele.

Teadustan seega, et mina .....
 (Kandidaadi perekonnanimi, ees- ja
 isanimi.) ..... aastat vana, kes elan .....

..... nõus olen ..... maavalimistel
 19..... aastal kandideerima .....

(Kandidaatide nimekirja nimetus.)

..... kandidaatide nimekirja järele.

..... 19..... aastal.
 (Koht.) (Kuupäev.)

(Kandidaadi isiklik allkiri.)

§ 25. Iga valija võib soovitajana alla kirjutada ainult ühele kandidaatide nimekirjale. Juhtumisel, kui üks ja sama valija mitmele nimekirjale alla kirjutanud, loetakse tema allkiri maksvaks ainult esimesena maakomiteele esitatud nimekirjal.

§ 26. Kandidaatide nimekirju esitavad valijate rühmad võivad nimekirjal teadustada, et nimekiri liitub kõigi samanimeliste kandidaatide nimekirjadega kogu maa piirides nimekirjade ühenduseks.

Ei ole tehtud sarnast teadaannet sisseantaval nimekirjal, loetakse kandidaatide nimekiri iseseisvaks.

Üks ja sama kandidaatide nimekiri ei või olla rohkem kui ühes üle maa olevas nimekirjade ühenduses. On mitu liitumise teadaannet nimekirjal tähendatud, loetakse maksvaks ainult esimesena esitatud teadaanne.

§ 27. Kandidaadi nõusoleku teadaanne ja soovitaja allkiri, samuti kandidaatide nimekiri ja liitumise teadaanne on tagasivõtmatu, välja arvatud § 24. viimases lõikes ettenähtud juhtumised.

§ 28. Ei või esitada kandidaatide nimekirja seesugune organisatsioon või kodanikkude rühm, kelle tegevuse sihiks on:

1) Eesti vabariigi põhiseadusega maksmapandud riigikorra või olemasoleva ühiskondliku korra vägivaldne muutmine;

2) Eesti vabariigi iseseisvuse lõpetamine või vabariigi küljest mõne tema osa lahutamine, või

3) Eesti vabariigi iseseisvust eitava propaganda arendamine.

§ 29. Esitatud kandidaatide nimekirjadele märgitakse, mis kuupäeval ja kellaajal nad vastu võetud. Nende andmetega kviitung antakse nimekirja sisseandjale.

§ 30. Juhtumisel, kui kandidaatide nimekiri ei vasta käesoleva peatüki nõuetele, teatab maakomitee seda kahepäevasel tähtajal kandidaatide nimekirja esitajale. Parandusi tähendatud puuduste kõrvaldamiseks võib esitada hiljemalt kaksikümmend neli päeva enne valimise esimest päeva.

Aruandja **H. Kiiver** (loeb):

§ 31. Kandidaatide nimekirjad ühes organisatsiooni nimetusega, kui see nimekirjale juurde lisatud (välja arvatud § 24. ettenähtud juhtumised), seatakse üles maakomitee ruumides hiljemalt kaksikümmend kaks päeva enne esimest valimispäeva.

Siseministeeriumi peasekretär **E. Maddison**: Vabariigi Valitsuse nimel teen ettepaneku, § 31 vastu võtta järgmises redaktsioonis: „Kandidaatide nimekirjad, mis käes-

oleva peatüki nõuetele vastavad, ühes organisatsiooni nimetusega, kui see nimekirjale juurde lisatud (välja arvatud § 24. ettenähtud juhtumised), seatakse üles maakomitee ruumides hiljemalt kaksikümmend kaks päeva enne esimest valimispäeva.

Käesoleva peatüki nõuetele mittevastavad nimekirjad tühistab maakomitee“.

See ettepanek tehakse sel põhjusel, et selgitust tuua §§ 29. ja 30. Kui meie siin pöörame ainult § 30. juurde, siis ei ole selge, mis üldse sünnib puudulikkude nimekirjadega, kui nimetatud tähtajal neid ei parandata.

Agas § 31 tunnistab jälle sellest, et kandidaatide nimekirjad seatakse üles maakomitee ruumides, kuid siin ei ole tähendatud, misugused nimekirjad seaduslikud on, kuna § 29. järgi võetakse vastu kõik nimekirjad ja märgitakse neile kuupäev ja kellaaeg. Et sellesse asja selgitust tuua, teen vastava ettepaneku.

Juhataja **K. Einbund**: Riigikogu liikmed on peasekretär Maddison'i ettepanekut kuulnud, kas soovitakse ettekandmist. (Hüüded: Palume!) (loeb): „Teen ettepaneku, § 31 vastu võtta järgmises redaktsioonis: Kandidaatide nimekirjad, mis käesoleva peatüki nõuetele vastavad, ühes organisatsiooni nimetusega, kui see nimekirjale juurde lisatud (välja arvatud § 24. ettenähtud juhtumised), seatakse üles maakomitee ruumides hiljemalt kaksikümmend kaks päeva enne esimest valimispäeva.“

Käesoleva peatüki nõuetele mittevastavad nimekirjad tühistab maakomitee.“ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 31 vastu võetud siseministeeriumi peasekretäri poolt ettepanud kujul.

Aruandja **H. Kiiver** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 32.

VI. Valimiste toimetamine.

§ 32. Maavolikogude valimisi toimetatakse siseministri poolt kindlaksmääratud ajal kahe päeva jooksul, mille esimeseks päevaks on pühapäev.

Valimised sünnivad valimissedelite isikliku äraandmise teel valijate poolt, kes on võetud käesoleva seaduse § 17. alusel kokkuseatud ja sama seaduse §§ 17. — 19. korras parandatud valijate nimekirjadesse.

Aruandja **H. Kiiver** (loeb):

§ 33. Valimise päevad, tunnid, koha ja ruumi annavad jaoskonna-komisjonid avalikult teada hiljemalt 40 päeva enne esimest valimispäeva.

Siseministeeriumi peasekretär **E. Maddison**: Teen Vabariigi Valitsuse nimel ettepaneku, § 33. sõnade „annavad jaoskonnakomisjonid“ asemele võtta sõnad „annab maakomitee“.

Ettepannud redaktsiooni järgi peaksid jaoskonnakomisjonid ametisse astuma vähemalt 40 päeva enne esimest valimispäeva, kuna aga § 14. järgi jaoskonnakomisjoni ülesandeks on valimisedelite vastuvõtmine, esialgne ütlugemine ja edasitoimetamine maakomiteele, ja teiseks teeb see ainult raskusi, kui jaoskonnakomisjon peaks tegevusse astuma nii vara.

Juhataja **K. Einbund**: Lõpusõna on aruandjal. (Aruandja H. Kiiver: Ei tarvita.) Ettepanek on järgmine: „Teen ettepaneku, § 33. sõnade „annavad jaoskonnakomisjonid“ asemele võtta sõnad „annab maakomitee“. Selle järgi kõlaks § 33. järgmiselt: „Valimise päevad, tunnid, koha ja ruumi annab maakomitee avalikult teada hiljemalt 40 päeva enne esimest valimispäeva“. Aruandja lõpusõna ei tarvita. Asun ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Panen § 33. hääletamisele ühes vastuvõetud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 33 vastu võetud.

Aruandja **H. Kiiver** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 34–66.

§ 34. Valimisedelid peavad olema välise kuhu poolest ühesarnased ja sisaldama ühe vastava maa kandidaatide nimekirja ilma mingi muudatuseta ja ümberpaigutamisetä ning nimekirja nimetuse, kui nimekiri oli sellega varustatud (§ 24).

§ 35. Valimisümbrikud peavad olema ühesugused läbipaistmatud ja ilma mingisuguste märkusteta ning vastava maakomitee templiga märgitud.

§ 36. Valimisedelid, valimisümbrikud, nimelised tunnistused, protokolliplangid jne. valmistatakse maakomitee poolt kindlaksmääratud kujul vastava maavalitsuse kulul ja saadetakse maavalitsuste poolt tarvilikul arvul igale valla- ja alevivalitsusele.

Igale valijale saadab alevi- või vallavalitsus hiljemalt viis päeva enne valimiste esimest päeva nimelise tunnistuse, kus tähendatud valija nimi, perekonnanimi, elukoht, valimisjaoskond ja number, mille all ta valijate nimekirjas seisab, samuti hääletamise aeg ja koht. Ühel ajal nimelise tunnistusega toimetatakse valijale kätte ka valimisedelid, üks iga esitatud kandidaatide nimekirja kohta.

Kodanikkudele, kellel õigus on valimisedelid saada, kuid neid saanud ei ole, antakse neid välja jaoskonnakomisjonidest valimiste toimetamise ajal.

§ 37. Iga jaoskonna hääletamisruumis korraldatakse hääletamise saladuse kindlustamiseks üks või mitu eraldatud kohta, kus hääletajad kodanikud tunnistajate juuresolekuta valimisedeli ümbrikku panevad.

§ 38. Hääletamisruumides toimetatakse ainult hääletamist. Üleskutsete väljapanemine, lendkirjade ja kuulutuste väljajagamine, sedelite laialilaotamine, kõnede pidamine ja üldse igasugune hääletamiseelne kihutustöö on keelatud niihästi neis ruumides, kus sedelid vastu võetakse, kui ka neisse ruumidesse viivatel treppidel, läbikäikudel ja koridorides ning nende välistel sissekäigukohtadel. Jaoskonnakomisjoni juhataja valvab selle järele, et hääletamisruumides kogu hääletamise ajal täielik kord alal hoitaks, ja kõrvaldab viibimata selle rikkujad.

§ 39. Hääletamisruumidesse ei lasta: 1) sõjariistus isikuid ja 2) joobnuid.

§ 40. Korrariikumise puhul, või kui keegi ei paindu komisjoni või tema juhataja määruste alla, võib komisjon otsustada hääletamisruumidesse sisse tuua kui ka väljaspoole ruume korrapidamiseks tegevusse panna politseiametnikke või kaitsevägeosasisid.

Hääletamisruumidesse ei või juhataja nõudmiseta sisse tuua ühtki sõjariistus võimu.

§ 41. Jaoskonnakomisjonid peavad avatud olema valimisedelite vastuvõtmiseks esimese päeva jooksul hommiku kella üheksast kuni õhtu kella üheksani, teisel päeval aga hommiku kella üheksast kuni kella kaheni päeval.

§ 42. Jaoskonnakomisjoni istumised on avalikud. Hääletamiseks määratud päeval kuulutab komisjoni juhataja komisjoni istumise tema liikmete ja selleks ajaks kokkutulnud valijate juuresolekul avatuks. Juhataja vaatab järele, et hääletamiskastid on terved ja tühjad ning ühe avausega, paneb kastid pitsriga kinni ja kutsub valijad valimisedelid andma. Kogu valimisedelite andmise aeg võtavad osa komisjoni istumisest vähemalt kolm komisjoni liiget.

§ 43. Valija võib valimisedeli ära anda muutmata kujul, sellega tähendades, et ta hääletab kandidaatide nimekirja poolt ja on seal loetletud kandidaatide järjekorraga nõus. Ta võib aga ka ühe kandidaadi nimekirjas alla kriipsutada, sellega tähendades, et ta annab oma hääle kandidaatide nimekirjale, selle piirides aga esimeses järjekorras tema poolt märgitud kandidaadile.

On nimekirjas mitu kandidaati märgitud, loetakse märkimine maksvusetaks, kuna valimisedel nimekirjale ilma üksikut kandidaati ülestähendamata hääleks arvatakse.

§ 44. Valija annab oma nimelise tunnistuse jaoskonna-komisjoni liikmele, kes tema ilmumise kohta märkuse teeb valijate nimekirjas ja saab komisjonilt ümbriku valimisedeli sissepanemiseks.

Kahtluse korral on komisjonil õigus nõuda enne ümbriku väljaandmist valijalt isikutõendust.

Saades ümbriku läheb valija eraldatud kohta, kus ta valimisedeli ümbriku paneb. Tagasi tulles annab ta ümbriku kinnikleebitult jaoskonna-komisjoni liikme kätte, kes tema nähes laseb ümbriku kasti.

§ 45. Esimesel valimise päeval pannakse õhtul kell 9 hääletamisruumide ukсед kinni, pärast seda võetakse vastu valimisedelid ainult neilt valijatelt, kes enne tähendatud aega hääletamisruumi ilmunud. Kui valimisedelite äraandmine lõppenud, kuulutab juhataja valimisedelite vastuvõtmise seks päevaks lõpetatuks, kuna kastide avauseid kui ka ruum, kus kast asub, kuni järgmise päevani kinni pitseeritakse ja ustele vahid asetatakse.

§ 46. Teisel valimise päeval lõpetatakse valimisedelite vastuvõtmine kell 2 päeval eelmises paragrahvis ettenähtud korras. Selle järele loeb komisjon ümbrikud üle, neid avamata jättes. Kui ümbrikude arv valijate arvuga, kelle ilmumise kohta valijate nimekirjas märkus tehtud, ühte ei lange, tehakse selle kohta protokollis märkus. Peale selle avatakse ümbrikud ja loetakse üle igale kandidaatide nimekirjale antud sedelid.

§ 47. Maksvusetaks tunnistatakse valimisedelid: 1) mis ei vasta § 34. nõudmistele, 2) mis valija poolt alla kirjutatud või milles leiduvad otsekohesed tunnusmärgid, mille järgi võib otsustada, kes valija olnud, 3) mis selgust ei anna, missuguse nimekirja poolt valija hääletanud, 4) mida ühest rohkemal arvul ümbriku pandud, kui nende sisu sama ei ole; on nende sisu aga sama, loetakse ainult üks neist maksvaks.

§ 48. Valimisedelite maksvuse küsimuse otsustab kahtluse korral jaoskonna-komisjon häälteenamusega. Häälte pooleksjagunemisel annab juhataja hääle ülekaalu.

§ 49. Kõige selle kohta, mis jaoskonna-komisjonis sünnib istungi avamisest kuni lõpuni, tehakse protokoll, kuhu tähendatakse eriti kõik juhataja korraldused, komisjoni otsused kui ka teadaanded, mis tehtud komisjoni ruumides viibivate valijate poolt. Edasi tähendatakse protokollis: 1) igale kandidaatide nimekirjale antud sedelite arv, kuhu hulka

kuuluvad ka üksikut kandidaati märkivad sedelid, 2) sedelite arv, mida saanud nimekirja piirides märgitud üksikud kandidaadid; 3) sedelite arv, mida saanud iga kandidaatide nimekirja ilma üksikut kandidaati märkimata, 4) maksvusetaks tunnustatud sedelite arv ühes maksvusetaks tunnustamise põhjuste äratähendamisega.

Protokollile kirjutavad alla juhataja, komisjoni liikmed ja kõik koosolijad, kes seda soovivad.

§ 50. Jaoskonna-komisjoni protokoll saadetakse maakomiteele. Protokollile lisatakse juurde eraldi pakkides: 1) komisjoni poolt maksvakstunnustatud sedelid, 2) need komisjoni poolt maksvakstunnustatud sedelid, mille maksvuse kohta mõni komisjoni liige on väelnud, 3) need sedelid, mis komisjon tema üksikute liikmete arvamise vastu maksvusetaks tunnustanud ja 4) komisjoni poolt ühel häälel maksvusetaks tunnustatud sedelid.

§ 51. Maakomitee määrab jaoskonna-komisjoni protokollide ja selle juurde lisatud sedelite läbivaatamise järele lõpulikult kindlaks iga jaoskonna kui ka kogu ringkonna kohta: 1) maksvate sedelite üldise arvu, 2) igale kandidaatide nimekirjale antud sedelite arvu, mille hulka kuuluvad ka üksikut kandidaati märkivad sedelid, 3) sedelite arvu, mille saanud nimekirja piirides märgitud üksikud kandidaadid, 4) sedelite arvu, mille saanud iga kandidaatide nimekirja, ilma üksikut kandidaati märkimata.

§ 52. Maakomitee istumised, kus toimetatakse jaoskonna-komisjonide protokollide läbivaatamist ja antud sedelite ülelugemist, on avalikud.

VII. Valimiste tagajärgede väljaarvamine.

§ 53. Maakomitee teeb jaoskonna-komisjonide protokollide põhjal igale nimekirjade ühendusele ja iseseisvatele nimekirjadele (§§ 26 ja 27) antud hääle üldise kokkuvõtte.

§ 54. Maksvaks tunnustatud hääle koguarv jagatakse valimisele kuuluva maavolikogu liikmete koguarvule. Leitud terve arv on esialgne jagaja, millest valimise jagaja suurem ei või olla. Igale nimekirjade ühendusele, samuti ka igale iseseisvale kandidaatide nimekirjale antud hääle arv jagatakse esialgsele jagajale. Jagamisel saadud terved arvud näitavad vastavale nimekirjade ühendusele või iseseisvale nimekirjale langevat esialgset kohtade arvu. Lõpulikult vastavale nimekirjale langev kohtade arv ei või olla vähem esialgsest kohtade arvust.

Esialgselt määratud kohtade koguarv arvatakse maha valimisele kuuluvast maavolikogu liikmete koguarvust. Leitud arv näitab,

mitu kohta pärast esialgset määramist jagamata on jäänud.

Pärast seda jagatakse igale nimekirjade ühendusele, samuti ka igale iseseisvale kandidaatide nimekirjale antud häältearv järgimööda esialgsele kohtade arvule +1, +2, +3 jne. Jagamisel saadud arvudest eraldatakse nii mitu kõigesuuremat arvu, kuipalju maavolikogu liikmete kohti jagamata jäi pärast esialgset jagamist; need arvud seatakse ritta vähe- nevas järjekorras. Viimane tähendatud arvudest on valimise jagaja.

Lõpulikult igale nimekirjade ühendusele samuti ka iseseisvale nimekirjale langev maavolikogu liikmete kohtade arv määratakse ära nii nimekirjade ühendusele kui ka iseseisvale kandidaatide nimekirjale antud häälte arvu jagamise kaudu valimise jagajaga.

Valimisel nimekirjade ühendusele või iseseisvale nimekirjale antud valimise jagajale võrdne häältearv annab õiguse ühe maavolikogu liikme koha saamiseks.

Kui niisugusel maavolikogu liikmete kohtade jaotamisel nimekirjade ühenduste või iseseisvate kandidaatide nimekirjade keskel viimane koht langeb mitmele ühendusele või mitmele iseseisvale kandidaatide nimekirjale, siis antakse eesõigus sellele ühendusele või nimekirjale, millele kõige rohkem hääli on antud.

Ühesuguse häälte arvu juures otsustatakse küsimus liisuga.

§ 55. Kui eelmises (54) paragrahvis ettenähtud jaotamisel mõnele iseseisvale kandidaatide nimekirjale rohkem maavolikogu liikmete kohti langeb, kui selles nimekirjas kandidaate, jaotatakse ülejäänud maavolikogu liikmete kohad eelmise paragrahvi korras kõigi teiste nimekirjade ühenduste ja iseseisvate kandidaatide nimekirjade vahel.

Samas korras talitatakse ka siis, kui hiljem iseseisvas kandidaatide nimekirjas ei leidu kandidaate vabanenud maavolikogu liikmete kohtade täitmiseks.

§ 56. Nimekirjade ühendusele antud häälte koguarv jagatakse ühendusele langeva kohtade koguarvuga. Saadud arv on esialgne jagaja. Igale ühenduse nimekirjale antud häälte arv jagatakse esialgse ühenduse jagajaga. Jagamisel saadud terved arvud näitavad vastavale nimekirjale langevat esialgset kohtade arvu.

Esialgselt määratud kohtade koguarv arvatakse maha nimekirjade ühendusele langevast kohtade koguarvust. Leitud arv näitab, mitu kohta jagamata on jäänud pärast esialgset määramist. Lõpulikult määratakse igale ühenduse nimekirjale langev kohtade arv samas korras, nagu see ette nähtud käesoleva seaduse § 54. kolmandas ja järgmistes lõigetes, selle

vahega, et seal tähendatud „nimekirjade ühendusele“ ja „iseseisvale nimekirjale“ asemele tuleb lugeda „ühenduse nimekirjale“ ning et arv, mille põhjal viimane koht määratakse, ühenduse jagajaks nimetatakse.

§ 57. Kandidaatide arvu puudumisel mõnes nimekirjade ühendusse kuuluvast kandidaatide nimekirjas jaotatakse ülejäänud maavolikogu liikmete kohad § 56. korras teiste samasse ühendusse kuuluvate kandidaatide nimekirjade vahel.

Juhtumisel, kui vabanenud maavolikogu liikmete kohtade täitmiseks üheski nimekirjade ühendusse kuuluvast kandidaatide nimekirjas enam kandidaate üle ei jäänud, jaotatakse vabanenud maavolikogu liikmete kohad kõigi teiste §§ 20.—28. korras arvessevõetud nimekirjade ühenduste ja iseseisvate nimekirjade vahel § 54. ja järgmistes korras.

§ 58. Kandidaatide nimekirja piirides tunnustatakse maavolikogu liikmeks valituks kõigepealt need kandidaadid, kes on saanud vähemalt niipalju nimelisi hääli, kui suur on ühenduse jagaja (§ 56), iseseisva nimekirja juures — kui suur on valimise jagaja (§ 54).

§ 59. Kandidaatide nimekirjale langevad kohad, mis eelmises (58) paragrahvis jagamata jäävad, jaotatakse järgmiselt: nimekirjale ilma üksikut kandidaati märkimata antud häälte arvust arvatakse nimekirjas seismise järjekorras esimesele, teisele, kolmandale jne. kandidaadile temale antud nimeliste häälte juurde, kui tal neid ei ole, siis tema nimele niipalju hääli, et ühenduse jagaja, iseseisva nimekirja juures — et valimise jagaja, täis saab. Ei tee üksikut kandidaati tähendamata antud häälte arvu ülejääk ka nimekirjas järgneva kandidaadi nimeliste häältega koos ühenduse või vastavalt valimise jagajat välja, arvatakse ülejääk nimelisteks häälteks nimekirjas seismise järjekorras esimesele kandidaadile, keda veel ei ole valituks loetud, ja arvatakse valituks see kandidaat, kellel sellega on kõige rohkem nimelisi hääli, kusjuures ühesuuruse häälte arvu juures annab nimekirja järjekord eesõiguse.

§ 60. Ei ole nimelisi hääli üldse antud, loetakse kandidaadid valituks nimekirja järjekorras.

Ei ole üksikut kandidaati tähendamata hääli üldse antud, loetakse kandidaadid valituks nende nimeliste häälte arvu suuruse järjekorras.

§ 61. Juhtumistel, kui maavolikogu liige kaotab oma valimisõiguse, lahkub surma läbi või volitusi maha pannes, astub tema asemele kandidaat sellest nimekirjast, mille järele lahkuja maavolikogu liige oli valitud. Lahkunu asendamisel talitab maavalitsus valimisseaduse §§ 54.—60. korras.

§ 62. Maakomitee teeb kõige selle kohta, mis istumisel sünnib, protokoll, mille komitee liikmed oma allkirjadega kinnitavad.

VIII. Valimiste vabaduse ja korra kindlustamine.

§ 63. Karistused, mis ette nähtud Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse §§ 104—113, on täiel määral maksvad ka maavolikogude valimise puhul kordasaadetud, eelpooltähendatud seaduse paragrahvides loetletud süütegude kohta.

IX. Valimiste tegevuse järevalve ja protesteerimise kord.

§ 64. Pärast valimiste toimetamise lõppu lõpetavad valimisasutused oma tegevuse ja kogu valimismaterjal saadetakse kahe päeva jooksul järevalve asutusele, kes võib esineda protestiga seitsme päeva jooksul vastavas kohtus administratiivkohtu korras.

§ 65. Kaebusi valimistel ettetulnud seaduserikkumiste kohta võivad tõsta ainult kodanikud, kelle valimistest osavõtmise õigus, kuid hiljemalt 3 päeva jooksul pärast valimiste lõppu. Kaebused esitatakse administratiivkohtu korras.

§ 66. Protestid ja kaebused, mis §§ 64.—65. nimetatud, vaatab kohus läbi seitsme päeva jooksul, kaebuse kättesaamise päevast arvates. Kohtu otsuse peale võib seitsme päeva jooksul pärast kohtuotsuse väljakuulutamist Riigikohtusse edasi kaevata, kes edasikaebuse 7 päeva jooksul läbi vaatab, kaebuse kättesaamise päevast arvates. Kui kohus valinised kogu nende ulatuses tühistab, kuulutab siseminister välja uued valimised, mis hiljemalt poolteise kuu jooksul pärast vastava kohtu seadusliku jõusse astunud otsuse kättesaamist tulevad läbi viia.

Kui kohus üksikute maavolikogu liikmete valimise tühistab, kustutab maavalitsus need kodanikud maavolikogude liikmete nimekirjast ja kutsub nende asemele kandidaadid käesoleva seaduse §§ 54.—60. korras.

Aruandja **H. Kiiver** (loeb):

§ 67. Pärast valimise toimetuse lõpetamist seab maavalitsus kokku maavolikogu liikmete nimekirja, mis avaldatakse „Riigi Teatajas“ kui ka teisel eelmise maavolikogu poolt kindlaksmääratud viisil.

Siseministeeriumi peasekretär **E. Maddison**: Vastolu kõrvaldamiseks maavolikogude valimiseaduse §§ 10. p. 4. ja 67. vahel teen ettepaneku, § 67 vastu võtta järgmises redaktsioonis: „Maavolikogu liikmete nimekirja avaldatakse „Riigi Teatajas“,

samuti võib teda üldiseks teadmiseks avaldada ka muul viisil, nagu seda maavolikogu määranud“. Sest kui seda parandust mitte teha, siis tuleks nii välja, et § 10. p. 4. järgi seaks volikogu liikmete nimekirja kokku ja avaldaks maakomitee, aga § 67. järgi teeks seda maavolikogu. (Vahelhüüe K. Virma, stp poolt.) § 10. p. 4. loeme, et „Maakomitee ülesandeks on valimistagajärgede kokkuvõtmine, volikogu liikmeks valitud kodanikkude nimekirja kokkuseadmine, selle üldiseks teadmiseks väljakuulutamise“ jne.

Juhataja **K. Einbund**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **H. Kiiver**: Ühinen.

Juhataja **K. Einbund**: Aruandja on ettepanekuga ühinenud. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 67 ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **H. Kiiver** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 68 ja 69.

§ 68. Kui Riigikohus kogu maavolikogu liikmete valimised ära muudab, määratakse käesoleva seaduse põhjal uued valimised.

Käesoleva (68) paragrahvi korras valitud maavolikogu täidab oma kohused kuni järgmiste üldiste maavolikogude valimiseni.

§ 69. Maavolikogu otsused, mis enne tehtud, kui maavalitsus kogu volikogu valimiste tühistamisest teate saab, jäävad jõusse. Ametnikudel, keda tühistatud maavolikogu valinud, jäävad volitused alale, kuni uue volikogu poolt valitud ametnikkude ametikohuste täitmisele asumiseni.

Juhataja **K. Einbund**: Kuna Riigikogu koosolek on kestnud kaks tundi, kuulutan veerandtunnilise vaheaja.

Vaheaeg algab kell 18,55 min.

Pärast vaheaga jätkub koosolek kell 19,15 min.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal sekretär **M. Juhkam**.

Juhataja **K. Einbund**: Riigikogu jätkab tööd.

Aruandja **H. Kiiver** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 70—76.

X. Maavolikogude volituste kestvus ja liikmete arv.

§ 70. Maavolikogude volitused kestavad kolm aastat.

§ 71. Maavolikogu liikmete arv määratakse kindlaks eelmise maavolikogu poolt iga viietuhande elaniku kohta üks liige, kuid mitte vähem kui 15 ja mitte rohkem kui 25 liiget.

XI. L õ p p m ä ä r u s e d.

§ 72. Arusaamatused, mis käesoleva seaduse käsitamisel tekivad, lahendab siseminister.

§ 73. Juhtumisel, kui maa- ja vallavolikogude valimised ühe päeva peale määratakse, on siseministril õigus valimiste läbiviimise korra kohta täiendavaid määrusi välja anda.

§ 74. Kõigis maksvates seadustes lugeda sõnade „maakond“, „maakonnaõukogu“, „maakonnaavalitsus“ asemel vastavalt „maa“, „maavolikogu“, „maavalitsus“.

§ 75. Käesoleva seaduse jõusseastumisega kaotavad maksvuse: 1) 6. septembri 1920. a. seadus maakonnaõukogude valimise kohta („R. T.“ nr. 147/148 — 1920. a.), 2) 26. oktoobri 1920. a. seadus maakonnaõukogude valimise seaduse muutmise ja täiendamise kohta („R. T.“ nr. 187/188 — 1920. a.), 3) 11. detsembri 1920. a. maakonnaõukogude valimise seaduse muutmise seadus („R. T.“ nr. 219/220 — 1920. a.), 4) 24. märtsi 1926. a. maakonnaõukogude valimise seaduse täiendamise seadus („R. T.“ nr. 30 — 1926. a.)

§ 76. Käesolev seadus hakkab maksma avaldamisega „Riigi Teatajas“.

17. Karistuse määrused kaitseväeteenistuse seaduse rikkumise asjus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—16.

Karistuse määrused kaitseväeteenistuse seaduse rikkumise asjus.

I osa.

§ 1. 20—55-aastast kodaniku, kes mõneregustel põhjustel veel võetud pole kaitseväeteenistuse-kohuslikkude kodanikkude arvele, kuid arvestamisele kuulus, ja kes süüdlane on selles, et ta ilmudes valla, alevi ehk linna piirkonda ennast 7 päeva jooksul kohalikus arvestamise asutuses ei teatanud kaitseväeteenistuse-kohuslikkude kodanikkude arvele võtmiseks, karistatakse

rahatrahviga mitte üle kolmetuhande marga.

§ 2. Kes oli kohustatud ennast kaitseväeteenistuse-kutsealuste nimekirja kandmiseks teatama, ja süüdlane on selles, et ta seda kohustust ei täitnud kuni selle aasta 1. veebruarini, mille aasta 1. jaanuariks tema 20 aastaseks oli saanud, karistatakse

rahatrahviga mitte üle kümnetuhande marga.

§ 3. Kes kaitseväeteenistuse komisjoni ilmuma pidi vanaduse kindlaksmääramiseks välimuse järele ja süüdlane on selles, et ta ilma mõjuva põhjuseta selleks määratud ajaks ei ilmunud, karistatakse

rahatrahviga mitte üle kümnetuhande marga.

§ 4. Kaitseväeteenistuse-kutsealuste nimekirja kantud kodanik, kes oli kohustatud kaitseväeteenistuse komisjoni poolt väljakuulutatud kohta ja ajal ilmuma tegelikku kaitseväeteenistusse vastuvõtmiseks või arstlikule järeldatusele või läbivaatamisele ja süüdlane on selles, et tema ilma mõjuva põhjuseta ei ilmunud, kuid peale ilmumist või tabamist kaitseväeteenistusse vastu võetud ei saanud, karistatakse

kui ta ilmus kuni 16. aprillini või 16. oktoobri, vastavalt sellele kas ta kuulus aasta esimese või teise kutse meeste sekka, — arestiga mitte üle kolme nädala;

kui ta ilmus või tabati enne 30 aastaseks saamist — vangimajaga mitte üle ühe aasta;

kui ta ilmus või tabati pärast 30 aastaseks saamist — kinnipidamisega parandusmajas mitte üle kolme aasta.

§ 5. Süüdlast selles, et ta

1) kaitseväeteenistuse kohustuse täitmisest kõrvalehoidmise sihiga ise või teise isiku läbi tekitas enese juures kehavigastuse või tervisrikke,

2) pettust tarvitas kaitseväeteenistuse kohustuse täitmisest vabanamiseks või temale seadusega mitte antud kergenduste saamiseks,

karistatakse peale kaitseväeteenistusse määramist kinnipidamisega sõjaväe üksikvangistuses mitte üle nelja kuu.

§ 6. Süüdlast selles, et ta tekitas teisele isikule, tema soovil või nõusolekul kehavigastuse või tervisrikke sihiga, takistada tema kaitseväeteenistusse võtmist või et ta pettust tarvitas selle isiku vabastamiseks riigikaitse kohuste täitmisest, karistatakse:

kinnipidamisega parandusmajas mitte üle kolme aasta.

§ 7. Süüdlast selles, et ta teist isikut kihutas riigikaitse kohuse täitmisest kõrvale hoiduma, karistatakse

vangimajaga mitte üle ühe aasta.

§ 8. Süüdlast selles, et ta tegelikus kaitseväeteenistuses seisvat isikut kihutas väe-

jooksule või muule teenistuskohuste täitmata jätmisele, karistatakse

vangimajaga mitte üle ühe aasta.

§ 9. Süüdlast selles, et ta teadvalt varjas väejooksikut või isikut, kes kuulub käsutus-, reserv- või maakaitseväkke ja kaitseväeteenitusest kõrvale hoidub, karistatakse

vangimajaga mitte üle ühe aasta.

§ 10. Käsutus, reserv- ja maakaitseväelast, kes süüdlane on selles, et vastavale asutusele, käsutus-, reserv- ja maakaitseväe arvestamiseks ettenähtud teateid hoopis või õigel ajal ei andnud, karistatakse

rahatrahviga mitte üle kümnetuhande marga.

§ 11. Reservi- või maakaitseväe ohvitseri, kes süüdlane on selles, et ta oma alalisest elukohast ajutiselt lahkudes vastavaid abinõusid tarvitusele ei võtnud selleks, et valitsusekorraldused kaitseväeteenistusse kutsumise asjus ajutisel viibimise kohal õigel ajal tema kätte jõuaksid, karistatakse

rahatrahviga mitte üle kümnetuhande marga.

§ 12. Kontrollkukukogumise kutse alla kuuluvat kaitseväeteenituse-kohuslikku kodanikku, kes kutse piirkonnas asub ja süüdlane on selles, et ta ilma mõjuva põhjuseta määratud ajaks kontrollkukukogumisele ei ilmunud, karistatakse arestiga mitte üle seitsme päeva.

II osa.

§ 13. Käesoleva seaduse § 4. viimases lõikes ja § 6. ettenähtud süüteod alluvad rahukogule esimeses astmes, teised — rahukohtunikkudele.

§ 14. Käesolevas seaduses ettenähtud süütegude arutamisel tuleb käia Uue kriminaalseadustiku üldosa määruste järele.

§ 15. Vana nuhtlusseaduse (Uloshenie o nakasaniyah) §§ 506—531 kaotavad maksvuse.

§ 16. Käesolev seadus hakkab maksma 1. jaanuarist 1927. a.

Juhataja **K. Einbund**: Päevakord on läbi. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 19.30 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund**.

Sekretär **M. Juhkam**.